

Charl. Darwin

mrtev.

Největší přírodopysce tohoto století, objevitel nauky která pod jménem darwinismu způsobila převrat v přírodních vědách, od doby Aristotela a Koperníka neslýchaný, převrat v názoru světovém a tedy i ve filosofii, zemřel minulý čtvrtek. Jeden anglický list píše o něm:

„Mr. Darwin, přírodopysce, který včera zemřel, zůstavil světu skvělé jméno z vědecké poklady přímo neocenitelné. Jeho život byl po více než půl století vyplněn velikým dílem z něhož vznikly plodné nauky, zasahující do všech oborů vědy a rozprostírající se po veškeré říši přírody. Jeho život byl nepřetržitá činnost a plodnost spisovni od samého počátku dospělosti až na práh hrobu. Jako jiných 22 roky starý byl považován za úplně způsobilého a schopného ku zastávání povinností přírodopysce na výzpytné cestě kolem světa na lodi Beagle pod kapitánem Fitzroy; a kniha v níž vypravuje o zkušenostech, objevech a nálezech svých jest z nejzajímavějších, nejpoutavějších a nejcítnlivějších knih jež kdy byly sepsány*). On pokračoval ve svých studiích po všem následující léta, pozoruje zjevy a život přírody s bedlivostí, zřetelností a úplností jež od žádného přírodopysce nebyla překonána; a na těchto pozorováních sosnoval nauku která podtrhla přírodovědu starou, zároveň ale vystavěla novou, s rozumem a potěbami člověka shodnější. Když vědomostí hojnost nashromáždil a je úplně ztrávil, když duch jeho úplně dospěl a on veškeré obory přírodnictví úplně si podrobil, sepsal knihu která mu zjedнала nejprvnější místo mezi prvými učenci světa, která mu opatřila slávu světovou a jež do všech vzdělaných jazyků byla přeložena,**) která ale vyvolala vichřici posudků a rozborů od přírodopysců i bohoslovců a utvrzena byla vývodů a podporou nejpřednějších duchů Evropy — „The Origin of Species by Means of Natural Selection“ (Vznik druhů prostředkem přirozeného výběru). Od té doby až na naše dny slyšáno bylo slovo „darwinismus“ kam jen ozvěna vzdělanosti pronikla a kolem něho burácela vojna, která podává zdrcující důkaz, že druhy vznikly skutečně a přetvořily se bojem o život, důkaz, že nejsilnější a nejschopnější přetrvá slabšího a méně schopného. Jest to nauka, která dokázala co dříve jen jako všední průpovědka pronášeno, že život jest skutečně nepřetržitý boj v němž ten zůstává vítězem, který nejschopnější dovede přemáhati překážky a přispůsobovati se okolnostem.

Po dvanácti letech vyšel spis jeho „Descent of Man“ (Z koho pochází člověk), který byl doplněním spisu předchozího a kterým přírodovědeckému zkoumání svému posadil korunu. Hlavně tento spis stal se terčem zuřivých útoků jak zarputilých nepokročilých přírodopysců tak — a to obzvláště — nábožných metafysiků a bohoslovců. Mimo tyto dva hlavní spisy své sepsal Darwin ještě celou řadu jiných, skoro vesměs k objasnění jeho učení sloužících. Poslední jeho spis „O tvoření rostlinného měle (moulds) činností červa“ (The Formation of Vegetable Mould Through the Action of Worms) jest pln nejvyšší zajímavých statí. V něm dokazuje Darwin důležitost červa v hospodářství přírody.“

Darwin byl šťastnější než mnozí vrstevníci duchové vědy, neb on se dobral toho, že věckníci kteří nároky činili na jméno důmyslných vědátorů a filosofů, darwinismus přijali za pravé učení, jako Sir Lubbock, Huxley a Tynhall v Anglicku, Haeckel v Německu, Draper v Americe a j. v. Z českých

*) „Dennice Novověku“ přinášela v rozličných odborech svých z knihy své zajímavé výňatky. Red.

***) Jen do českého není. Nemůžeme se zrditi? A proč nebyla do českého přeložena? Ze šetrnosti ku katolické církvi a zvláště ku kněžstvu, které protože jistých zásluh o literaturu českou si získalo, drží ji za to v podnoží a zotročuje vědu českou. Red.

přírodopysců bláší se k darwinismu prof. Krejčí, prof. dr. Lad. Čelakovský a jiní, jen že se to bojí otevřeně říci. Z českých filosofů jedině dr. J. Durdík jest darwinista, — t. j. jedině on stojí na novém přirozeném a přírodovědeckém základě. Dr. J. Durdík jest snad jediný Čech, který Darwina seznal osobně; navštívil jej totiž r. 1876 na jeho zemanském sídle v Downu, kde právě zastával úřad představeného, což Durdíkovi, na poměry anglicko-amerického nezvyklému bylo hrozně divné, — neb na pevnině a zvláště v Čechách by se tak velký učenec ouřadem obecním pošínil. Lčí pak jeho zjev v „Osvětě“ (ročník VI. (1876) díl II. následovně:

„Podobu jeho zná celý svět, zejména nápadnou tu hlavu, kterou fotografové rozšiřují a kreslí karikují. A o brázdě jsou podobné, Darwin jest takový; je to Sokratická tvář v pravém smyslu slova, nejen tím, že jest nehezká, aýbrž i druhým důležitějším znakem, duševním výrazem svým. A jestliže Sokratovi řekl ctitel jeho, že se podobá satyroví a Sokrates se tím nepohoršil, nedotkne se ani Darwina potupná poznámka protivníčů, že on zas podobá se opici. Neboť hned následuje líc toho rubu: ten přeskvostný obsah, jenž se kryje za rouškou těla, jenž jeho zevnějškem prosvítá, pronikavý důmysl i kouzlo, bozprostředního jednání. Ano příkou konturu obličeje Darwinova zjemňuje jeho vlídnost, jeho prostosrdečná bodrota i milé hovoření, tak že na těch obrázcích zrovna nejlepší věc schází. Však já ho viděl i s tím, co člověka celého v domácnosti a v nenuceném příjemném životě. Darwin jest dlouhé postavy, hubený a jen málo shrbený; mohutné čelo a huňaté obočí přečnívá jaksi hrozivě spodní část obličeje, dlouhý plnovous i zbytky vlasův vše jsou šedivé, rázu trochu roušného, ale co hořejší část obličeje trvá bez pohnutí jako skála přesvědčenosti, právě z dolních partií kmitá onen mužský mudrcký úsměv, jenž člověka důvěrou naplňuje. A jak tu stál přede mnou vzpřímen i přívětivě se skláněje, vtiskl se mi do paměti.“

Tento veleduch přírodovědy ode čtvrtka není mezi živými.

Na naše řeči až dosud vždycky přišlo. Napsali jsme nedávno a před tím mnohokrát, že když povolí se temperencům, svatouškům a Amerikánům provaz, oni se pokusí na tom provaze veškerou osobní a dílem i náboženskou svobodu uškrtit. Dnes toho vidíme skutky. Nejprve se jim povolilo nebo ponechalo zkracovati svobodu osobní zákony temperencními, které samy v sobě, byť sebe lépe míněny byly, jsou pozůstatek barbarství a starodávního osobního despotizmu; pak se jim pomáhalo i se strany tak zvaných svobodomyšlných, k usnešení nedělních zákonů, nejprv jen proti nedělnímu dopolednímu pití v hospodách, potom i proti divadlům a nevinným společenským zábavám; a posléze, proti všem výstrahám, pomáhali jim krajané naši při zavádění nejpochemrnějšího puritánského šábesu. Hospodští smějí prodávati v neděli pivo, když se k nim chodí zadem nebo někudy jinady než poctiví lidé zvyklí jsou choditi. Hanba! Avšak i to si přistěhovali svobodomyšlníci ne chají líbiti a možno, že o příští volbě budou líbat i pantofel ne papežův, před nímž takovou hrůzu mají, ale leckterého kořaly z Euclide Avenue. Tím však soužení a hanba jejich nebude vyčerpána. Známé snad čtenářům tohoto listu, že byl již v posledním zasedání sněmu navržen zákon, aby hospody od půlnoci do 6. hod. ráno každého dne byly zavřeny; že byla k tomu podána oprava, aby místo 12. hod. zněl zákon na 10 hodin. Nuž, mnozí salonáři v Cincinnati v bezmezné pošetilosti nebo zanedbnosti své poslali ku sněmu žádosti, aby předloha byla přijata. Domnívali se, že tím budou od dalšího trápení osvobozeni, že tou oslovskou poddajností ukážou temperenclárům a svatouškům, že jsou pořádní občané. Ale ani tím se jim nezachovali, — protože ta banda puritánská chce vládnout a to despoticky, chce zotročovati a to bez podmínky. Navedli tedy temperencové měst-